

Blagdan Duhova blagdan je i Crkve. A blagdan Crkve blagdan je i Marije. To su dakle tri tajne, koje se nužno isprepliću. Treba li onda mjesec svibanj otimati Mariji, da se može dati Duhu svetome? To može učiniti samo onaj, koji ne poznaje ni Mariju ni Duha svetoga.

* * *

Nije dakle potrebno otimati Mariji mjesec svibanj. Ali je nešto drugo potrebno. Potrebno je marijanski mjesec svibanj oteti čistom naravnom sentimentalizmu i pjesnikovanju. Mjesecu svibnju treba dati dogmatsku pozadinu. Marija mora zasjati u svim svojim vezama s Duhom svetim.

Time će biti izliječen marijanski mjesec svibanj od protivnosti duhovskom mjesecu svibnju. Što više, time će biti marijanski mjesec svibanj najljepše povezan s duhovskim mjesecom svibnjom. Jer će biti marijanski, bit će i duhovski.

U Mariji ćemo gledati sve ljepote Duha svetoga. U Mariji ćemo promatrati sve djelovanje Duha svetoga. S Marijom ćemo vapiti za Duhom svetim. Po Mariji ćemo se i uzdići do Duha svetoga.

o. Platon PLASAJEC

PSALAM 65 (66)

Naslov: Pobjedniku. Vokalna pjesma i Pjesma uz glazbala.¹⁾

Naslov nam kaže da je Psalam pjesma zahvalnica Yahweh-u Pobjedniku, kojemu se narod obratio za pomoć u teškim prilikama a koji je tu pomoć udijelio. Nakon prebrođene opasnosti i nakon izvojštene pobjede narod je došao u Jerusalem da se javno i svečano zahvali svome Bogu na pomoći, koju mu je udijelio, te se u tu svrhu poslužio ovim Psalmom.

Nadalje nalazimo u naslovu da je Psalam Vokalna pjesma i Pjesma uz glazbala. To znači da ga je dijelom pjevao sav narod predvođen od hramskih pjevača, a dijelom su ga pjevali leviti - pjevači uz sviranje raznih glazbala.²⁾

1) U prevodu LXX nalazimo nadodanu još i riječ: „Uskrsnuća.“ — Rahlfs (Septuaginta, Württemberg 1962, Vol II str. 66) napominje da je ova riječ po svojoj prilici bila nadodana u I. ili II. st. pos. Krista, jer se valjda ovaj Psalam pjevao u prvoj Crkvi na blagdan Uskrsnuća kako se može razabrati i iz današnjeg obrasca mise Uskrsnuća grčke liturgije, koji sadrži dijelove prvih četiri redaka. — Prema tome ova riječ ne igra nikakvu ulogu u određivanju sadržaja ili povijesne prigode Psalma.

2) O značenju ovih riječi vidi u uvodu u Psalam 66 (67).

Kako vidimo svojom oznakom da je Psalam pjesma zahvalnica naslov nam govori o sadržaju samo općenitim riječima. Nadalje nam govori svojom liturgijskom oznakom da je spjevan za neku svečanu vjersku zgodu o povijesnoj prigodi, kad je bio sastavljen, ali opet samo općenitim riječima.

Oslanjajući se na ova dva podatka iz naslova i na analizu samog teksta autori nastoje pogoditi pravi sadržaj Psalma i tačno vrijeme kad je bio spjevan. Dosta njih drži da se radi o dva sasvim različita Psalma (1—12 i 13—20), koja da su bila slučajno sastavljena zajedno.³⁾ Drugi naprotiv misle da se radi o jednom Psalmu i nastoje na različite načine da opravdaju razliku u sadržaju i stilu između prvog dijela (1—12) i drugog (13—20).

Prema nekim narod bi u prvom dijelu zahvaljivao Bogu na primljenim dobročinstvima, a u drugom bi to isto radio predstavnik naroda, kralj, svećenik, ili netko drugi.⁴⁾ Prema drugima bi naprotiv neki pojedinac zahvaljivao u drugom dijelu (13—20) a nadodao bi prvi dio, koji ima oblik zahvale cijelog naroda, da dade veću važnost svojoj ličnoj zahvali na primljenoj milosti i da njegova zahvala poprimi time karakter veće svečanosti.⁵⁾

Treći opet drže da je neki pojedinac sastavio drugi dio da zahvali na primljenoj milosti, a da je prvi dio adaptirao iz neke pjesničke tvorevine, koja je bila spjevana već prije, da mu pjesma zahvalnica bude što potpunija.⁶⁾

Jasno je da uz ovaku razdiobu Psalma ne može biti govora ni o slaganju u određivanju pravog sadržaja. Najviše se ističe da Psalmista pozivlje na zahvalu u recima 1—4. A onda narod spominje kako ga je Yahweh oslobodio od egipatskog ropstva (5—7) i u mnogim mu potrebama u prošlosti pružio izdašnu pomoć (8—12). I konačno u recima 13—20 predstavnik naroda ispunja zavjet, tj. prikazuje žrtve i pjesmom zahvaljuje na pomoći, koju je narod sada primio. Ova bi se milost odnosila ili na oslobođenje od babilonskog sužanjstva ili na Senaheribov poraz pod jerusalemskim zidovima (II. Kr. gl. 19). Prema tome Psalam bi bio spjevan ili za vrijeme kralja Ezehide ili nakon povratka.

3) Tako Briggs, Graetz, Duhm i dr.

4) Tako Olshausen, Baethgen, Bittenwieser, Novi Psaltir, Jerusalemka Biblija, Deissler, itd.

5) Tako Balla, Mowinckel, Gunkel, Pöschel itd.

6) Tako Kittel, Castellino i drugi.

Mi smo mišljenja da 9. r. (on ih je nanovo oživio i ne dozvoljava da se pokoleba njihova noga) dosta jasno ukazuje na prilike nakon povratka, a da reci 10—12 (eto ti si nas ispitao, Bože naš, pretopio si nas u vatri kako se pretapa srebro, dao si nas zarobiti, podložio si naša leđa biču, dao si ljudima da nam uzjaše na glavu, prošli smo kroz vatru i vodu) dosta crnim crtama opisuju prilike ropstva. S druge strane je jasno iz redaka 13—19 da se radi o svečanom ispunjavanju zavjeta, koji je prema recima 10—12 morao biti učinjen za vrijeme babilonskog sužanjstva. Nadalje se u recima 1b. (plješćite i uzvikujte našem Bogu svi Israelci) i 4. (neka ti se poklone svi Israelci) dosta jasno razabire da se radi o svečanosti ustoličenja. A onda iz r. 6c. (radi toga ćemo ga preko žrtvenih gozbi hvaliti) proizlazi da Psalam ima u vidu svečani obred zahvalnosti za izvojštenu pobjedu ili za neki događaj, koji je bio jednak po značenju i važnosti izvojštenoj pobjedi, uz svečane žrtvene gozbe.

Sve ove elemente moramo nastojati skupiti u jednu cjelinu. A to ćemo učiniti ako zamislimo Psalam na ovaj način:

Israelci su se zavjetovali za vrijeme ropstva da će svome Bogu, Yahweh-u, prikazati svečane žrtve uz veliko slavlje netom se povrate u Jerusalem i bude ponovno sagrađen hram. I zbilja nakon povratka, netom je dovršen hram, prigodom njegova posvećenja Israelci su izvršili svoj zavjet. Obred izvršenja zavjeta je obuhvaćao tri djela:

Prvo: Bučnu svečanost van hrama uz sudjelovanje svega puka, koji je uzvikivao svom ustoličenom Bogu i Osloboditelju, i uz učešće levita-pjevača, koji su iznosili u pjesmi veliko djelo koje je Yahweh učinio u korist svoga naroda kad ga je oslobodio od ropstva. (1b—6b)

Drugo: Žrtvene gozbe preko kojih se slavila Yahweh-ova moć. (6c—12)

Treće: Svečano prikazivanje zavjetovanih žrtava u hramu, preko kojega su predstavnici naroda službeno ustoličili svoga Boga i javno proglasili milost koju su primili od Gospodina. (13—19)

Psalam nam stoga uz elemente proglašenja Yahweh-a božanskim Kraljem pruža i jedan lijep primjerak obreda, kojim se svečano izvršavao javni, nacionalni zavjet u Jerusalemu.

Psalam govori uglavnom o izvršenju zavjeta te se ima smatrati kao popratna pjesma tog obreda. Ali, kako ćemo vidjeti tokom proučavanja Psalma, sam obred izvršenja zavjeta imao je služiti kao povod, obrazloženje ponovnog Yahweh-ova ustoličenja nakon nanovo sagrađenog hrama, te time Psalam postaje kao popratna pjesma ne samo izvršenja zavjeta nego također i kao popratna pjesma samog obreda ustoličenja.

Zato osvrćući se na sam sadržaj i strukturu Psalma kažemo da se ne radi o dva različita dijela Psalma, a još manje o dva različita Psalma, već o opisivanju jednog te istog obreda, koji je imao tri dijela.

Ovim smo jasno naznačili svrhu Psalma, kao i prigodu, u kojoj je bio sastavljen. — Tko ga je sastavio? Da li onaj isti nadahnuti pjesnik koji je u Ps. 41 (42) za vrijeme sužanjstva obećavao Israelcima da će jednog dana opet doći u Jerusalem i tu svečano zahvaljivati svome Bogu na oslobođenju? Može biti, ali ipak ne možemo reći ništa stalno.

RED 1b—6b.

1b. *Plješćite i uzvikujte (našem) Bogu svi Israelci!*

2. *Uz sviranje opjevajte (vi leviti) veličinu njegova imena, * veličanstveno nek odzvanja pjesma njemu na slavu:*

3. *Recite (našem) Bogu: „Koliko strahopočitanja zadaju tvoja djela! * radi veličine tvoje moći laskaju ti čak i tvoji neprijatelji!“*

4. *Neka ti se poklone svi Israelci i neka ti pjevaju (leviti) uz sviranje, * uz sviranje neka pjevaju tvojemu imenu:*

5. *„Dođite i vidite što je učinio (naš) Bog, * na koji je način, strahopočitanja pun, ostvario svoje namjere s ljudima“:*

6. *„Pretvorio je more u kopno, * kroz rijeku su mogli proći pješke“.*

1b. *Plješćite i uzvikujte⁷⁾ našem Bogu⁸⁾ svi Izraelci“⁹⁾*

7) „Plješćite i uzvikujte“. U izvorniku imamo riječ *hari'u*, nama već dobro poznatu iz Psalama posvećenja, koja označuje masovno i bučno uzvikivanje na početku borbi ili prigodom proglašenja nekoga kraljem.

8) „Našem Bogu“. — Doslovno: „Bogu“. — Mi smo nadodali našem jer smatramo da Psalmista namjesto riječi *Yahweh* upotrebljava riječ *Bog* tokom čitavog Psalma. Riječ *Bog* u ovom slučaju poprima specifično značenje Boga israelskoga naroda. Tako ćemo učiniti i u drugim recima.

9) „Svi Israelci“. — Doslovno: „Sva zemlja“. — Riječ *zemlja* označuje israelsku zemlju, Palestinu, i stavljena je metonimički mjesto stanovnika.

Kad je nanovo podignut hram normalno svi su se Israelci našli u Jerusalemu na svečanosti posvećenja. Psalmista se sada obraća svima i kao da im govori: „Mi smo se zavještovali za vrijeme sužanjstva da ćemo svome Bogu prikazati svečane žrtve i svečano mu zahvaliti ako nas oslobodi. Evo sad ćemo nanovo ustoličiti svoga Boga posred njegova naroda. Ja vas, stoga, pozivljam da plješćete i uzvikujete našem Božanskom Kralju i time ga ustoličite sa svoje strane, ali vas također pozivljam da plješćete i uzvikujete i svome Osloboditelju, da na najsvečaniji način priznate da je oslobođenje isključivo njegova zasluga i plod njegove neizrecive božanske moći“.

2—3. „Uz sviranje opjevajte¹⁰⁾ vi, leviti,¹¹⁾ veličinu njegova imena, veličanstveno nek odzvanja pjesma njemu na slavu:¹²⁾ Recite našem Bogu: „Koliko strahopočitanja zadaju tvoja djela! Radi veličine tvoje moći laskaju ti čak i tvoji neprijatelji!“

Poslije nego je narod uz proglašenje svoga Boga Kraljem odao masovno priznanje svome Osloboditelju Psalmista se obraća levitima - pjevačima pa ih pozivlje da oni na svoj umjetnički način, tj. s pjesmom uz sviranje, odrede поближе zašto narod hvali svoga Boga i na čemu mu zahvaljuje: „Uz sviranje opjevajte vi, leviti, veličinu njegova imena, veličanstveno nek odzvanja pjesma njemu na slavu, recite našem Bogu“.

Leviti - pjevači se odazivlju pozivu Psalmiste i pjevaju: „Djelo je oslobođenja tako divan pothvat da ulijeva strahopočitanje u svačijem srcu prema našem Bogu. Ono je nepobitnim dokazom da je njegova moć nad moći bilo kojeg drugog Boga, on je zaista jedini pravi Bog, koji posjeduje neograničenu božansku moć. Tu moć su prisiljeni priznati našem Bogu čak i njegovi najgorčeni protivnici, i oni je moraju uzvisivati tako pohvalnim izrazima da skoro izgleda laskanje. Čak i oni se osjećaju primoranim da dođu pred njega i da mu se iz uvjerenja puzajući klanjaju kao najvještiji laskavci.

10) „Uz sviranje opjevajte“. U izvorniku imamo riječ *zammerû*, također nama dobro poznatu, koja označuje pjevanje uz sviranje.

11) „Vi leviti“. Ovih riječi nema ni u izvorniku ni u prevodima, ali smo ih nadodali ovdje i na još par mjesta jer je bila služba levita da pjevaju uz sviranje u svečanim prigodama, i zato kad Psalmista upotrebljava ovu riječ on se uvijek obraća njima ma da ih nije izričito spomenuo. Mnogo je jasnije ako ih mi u svom jeziku nadodamo.

12) „Veličanstveno neka odzvanja pjesma njemu na slavu“. — Doslovno: „Stavite da bude veličina njega pohvala, ili pohvala njemu u čast“.

4—6b. „Neka ti se poklone svi Israelci¹³⁾ i neka ti pjevaju leviti uz sviranje, uz sviranje neka pjevaju¹⁴⁾ tvojemu imenu: Dođite i vidite što je učinio naš Bog,¹⁵⁾ na koji je način, strahopočitanja pun, ostvario svoje namjere s ljudima¹⁶⁾: pretvorio je more u kopno, kroz rijeku su mogli proći pješke.“¹⁷⁾

Iza masovnog uzvikivanja Yahweh-u Kralju i Oslobođitelju i nakon poblizjeg određivanja u čemu se sastojala primljena milost slijedi čin klanjanja novoizabranom božanskom Kralju: Psalmista pozivlje sav narod da se pokloni Yahweh-u, koga je izabrao malo prije za svog božanskog Kralja, a taj je čin morao ponovno biti popraćen sviranjem i pjevanjem levita u čast Yahweh-u: „Neka ti se poklone svi Israelci i neka ti pjevaju leviti uz sviranje, uz sviranje neka pjevaju tvojemu imenu“.

U svojoj pjesmi leviti ističu da se Yahweh pokazao strašnim svojim neprijateljima, Babiloncima, mada se za to uopće nije poslužio svojim narodom. On je njih kaznio i uništio pomoću Persijanaca, koji su uradili ono što je on htio i koji su dali slobodu njegovu narodu. Zar se ovaj put nije poslužio poganima da ostvari svoje ciljeve? Zar i pogani nisu u njegovoj ruci sredstvo njegove volje? Zar se taj Bog ne pokazuje strašan ljudima kad može postići sve što hoće i kako hoće? „Dođite i vidite što je učinio naš Bog, na koji je način, strahopočitanja pun, ostvario svoje namjere s ljudima“.

Nadalje leviti ističu u svojoj pjesmi da je Yahweh izbavio svoj narod iz babilonskog sužanjstva sam svojom božanskom moći bez ikakvog sudjelovanja samog naroda kao što je nekoć isti narod sam svojom moći izveo iz Egipta preko Crvenoga mora i uveo u Obećanu zemlju preko Jordana a da se narod nije morao za to nimalo brinuti ili mučiti.¹⁸⁾

13) „Svi Israelci“. Opet u izvorniku imamo: „Sva zemljo“.

14) „Uz sviranje neka pjevaju“. U oba puta imamo ponovno riječ *yezam-meru*.

15) „Što je učinio naš Bog“. — Doslovno: „Djela našega Boga“.

16) „Na koji je strahopočitanja pun način ostvario svoje namjere s ljudima“. — Doslovno: „(Njegove) strahopočitanja pune namjere nad ljudima“. — Nastojali smo dati pravi smisao hebr. pjesničkog izraza.

17) „Mogli proći“. — Doslovno: „Prošli su“. Više puta moramo naglasiti da hebr. glagolski oblici mogu poprimiti razna srodna značenja. Mi smo nastojali pogoditi ono pravo.

18) Prelaz sa Crvenog mora i Jordana mora uzeti alegorički za tajanstveno i čudesno oslobođenje od ropstva.

6c. Radi toga ćemo ga preko žrtvenih gozbi hvaliti.

7. „On je taj, koji u svome junaštvu vlada i našim svijetom, * čije su oči u stanju da promatraju poganske narode!“

8. „Blagoslivljajte, narodi, našega Boga, * neka odjekuje na vašim usnama glas pjesme njemu u čast“:

9. „On ih je nanovo oživio, * i ne dozvoljava da se pokoleba njihova noga!“

10. „Eto si nas ispitao, Bože naš, * pretopio si nas u vatri kako se pretapa srebro“.

11. „Dao si nas zarobiti, * podložio si naša leđa biču“.

12. „Dao si ljudima da nam uzjaše na glavu, * prošli smo kroz vatru i vodu, a ipak si nas doveo do osvježanja“.

6c. „Radi toga¹⁹⁾ ćemo ga preko žrtvenih gozbi hvaliti“²⁰⁾

Poslije nego li su svečanim uzvikivanjem proglasili Yahweh-a svojim Božanskim Kraljem i poslije nego li su se poklonili novoizabranom božanskom Kralju u znak svesrdnog pristajanja uz izbor ističući pri tom u jednom i drugom činu zaslugu svoga Boga da bude proglašen božanskim kraljem svoga naroda, jer je, naime, divnom i čudesnom moći oslobodio svoj narod od ropstva,²¹⁾ Israelci sada priređuju svečane žrtvene gozbe, preko kojih će slaviti tu moć svoga Boga, kako se ona očitovala u oslobođenju od ropstva. Ovo sačinjava drugi dio obreda posvećenja hrama kao i drugi dio obreda, kojim su Israelci izvršili zavjet učinjen svom Bogu za vrijeme babilonskog sužanjstva.

19) „Radi toga“. — Doslovno: „Tu“, tj. u tim njegovim divnim djelima.

20) „Hvalit ćemo ga preko žrtvenih gozbi“. — Doslovno: „Veselit ćemo se u njemu“. — Israelci će moći spremati žrtvene gozbe i preko njih će se moći dičiti s moći svoga Boga.

21) Ovaj je Psalam po ulozi sličan donekle Psalmu 67 (68), koji je bio sastavljen kao popratna pjesma Yahweh-ova ustoličenja prigodom posvećenja šatora na Sionu. U njemu su bili izneseni glavni razlozi zašto je Yahweh morao biti proglašen božanskim Kraljem svoga naroda: on je toliko čudesa učinio u prilog tog naroda da bude uspostavljen kao izabrani božji narod i da osnuju svoje kraljevstvo. Zato su sva ta čudesa spomenuta uglavnom u tom Psalmu. Sada, kad je trebalo iza ropstva uspostaviti ponovno Yahweh-ovo javno i svečano štovanje u nanovo sagrađenom jerusalemskom hramu trebalo je istaknuti nove razloge zbog kojih je Yahweh zaslužio da bude nanovo proglašen Kraljem svoga naroda: ti su se razlozi sastojali u divnim djelima, koja je Yahweh učinio u korist svoga naroda kad ga je oslobodio od babilonskog sužanjstva. O tim djelima pjeva ovaj Psalam, koji će služiti kao popratna pjesma drugog Yahweh-ova ustoličenja i ujedno označiti da će s tim činom narod izvršiti svoj zavjet učinjen za vrijeme sužanjstva i na taj način naglasiti još jače veličinu primljene milosti, jer se zavjeti, naročito oni nacionalni, čine samo kad se ljudi ili narod nađu u velikoj neprilici i teškoj, skoro neizglednoj situaciji.

7. „On je taj, koji u svom junaštvu vlada po volji²²⁾ i našim svijetom,²³⁾ čije su oči u stanju da promatraju poganske narode“.²⁴⁾

Svoju pohvalu u čast svoga Boga, Yahweh-a, Israelci započinju ističući da je u njegovoj ruci bila potpuno sudbina svih naroda, koji su tada živjeli u svijetu, pa i onih, koji su mislili da upravljaju ljudskim događajima, koji su držali svjetsku vlast u svojim rukama, Babilonaca.²⁵⁾ Dokaz je tu: on ih je svladao i uništio.

8—9. „Blagoslivljajte, narodi,²⁶⁾ našeg Boga, neka odjekuje na vašim usnama²⁷⁾ glas pjesme njemu u čast²⁸⁾: On ih je nanovo oživio²⁹⁾ i ne dozvoljava³⁰⁾ da se pokoleba njihova noga“.

U nastavku pohvale svome Bogu, Yahweh-u, Israelci ističu da je tako veliko i divno ono što je on njima učinio da i sami poganski narodi to uviđaju i da se i oni osjećaju potaknutim da slave Boga israelskoga naroda: „Blagoslivljajte, narodi, našeg Boga, neka odjekuje na vašim usnama glas pjesme njemu u čast“. Takvim je pjesničkim načinom opisana veličina milosti oslobođenja i u Ps. 116 (117); 125 (126), 2b—3; i 66 (67), 5.

22) „On je taj, koji vlada po volji“. U izvorniku imamo samo oblik *qotel* od glagola *mašal*, vladati po volji. Ali ovaj oblik dolazi kao objekt na uvod u upravni govor i zato ima smisao: „Mi slavimo onoga, koji nesmetano vlada...“.

23) „I našim svijetom“. — Doslovno: „Vijekom“. — Ova se riječ ima uzeti u užem, određenom smislu tadašnjega vijeka ili ljudi, koji su tada živjeli na zemlji.

24) „U stanju su da promatraju“. U izvorniku imamo oblik *yiqtol*, koji pored osnovnog značenja sadašnjeg događaja dotičnoga glagola može označivati i mogućnost neke radnje ili nekog stanja.

25) U tekstu imamo samo riječi **poganske narode**. Ali se ove riječi nemaju shvatiti u općenitom smislu kao da su stavljene za označivanje svih poganskih naroda, nego u suženom smislu ukoliko su stavljene za označivanje samo onih poganskih naroda, koji su tada imali vlast u rukama i mogli krojiti sudbinu Izabranog naroda, a to su bili Babilonci. I njih je pratilo oko božje, i nad njima je lebdila nesmetano moć božja.

26) „Narodi“. U izvorniku imamo riječ *'ammim*, koja označuje manje narodne skupine i koja zato u mnogim Psalmima stoji namjesto israelskih plemena. Ali ovdje označuje manje skupine poganskih naroda, u stvari same poganske narode, jer su se svi ti narodi sastojali od manjih skupina.

27) „Neka odjekuje na vašim usnama“. — Doslovno: „Učinite da se čuje“, oblik *hip'il* glagola *šama'*.

28) „Pjesme njemu u čast“. — Doslovno: „Njegove pohvale, ili pohvale njemu u čast“, kao i u 2. r.

29) „On ih je nanovo oživio“. — Doslovno: „On je povratio na život našu dušu“. — Našu dušu je hebr. izraz za zamjenicu *nas*. — S druge je strane objekt pohvale poganskih naroda u nepravnom obliku, kao što je to često običaj u hebr. pjesmi. Doslovni bi prevod u logičnom redoslijedu morao glasiti: „Blagoslivljajte, narodi, našeg Boga ističući da nas je on nanovo oživio, itd.“

30) „Ne dozvoljava“. U izvorniku imamo oblik *qatal* (perfekt) sa značenjem prezenta: on je eto već odredio (nije dozvolio) da se sada pokoleba njihova noga.

Pjesničkom fikcijom poganski narodi iza poziva uzimaju riječ i pjevaju u čast Yahweh-u: „Eto je on bio toliko moćan, da ih je nanovo oživio“, tj. opet uspostavio kao narod i državu, i učinio ih ponovno tako jakim da se nemaju bojati da bi mogli posrnuti, tj. da bi mogli imalo nastradati u nekom sukobu sa svojim neprijateljima.

10—12. „Eto³¹⁾ si nas ispitao, Bože naš, pretopio si nas u vatri kako se pretapa srebro. Dao si nas zarobiti,³²⁾ položio si naša leđa biču³³⁾. Dao si ljudima da nam uzjaše na glavu, prošli smo kroz vatru i vodu, a ipak³⁴⁾ si nas doveo do osvježenja“.

Iza pohvale poganskih naroda u svome hvalospjevu Yahweh-u za vrijeme svećanih gozbi Israelci uzimaju ponovno riječ i u čast svoga Boga opisuju kako ih je on za kaznu doveo do teškog stanja ropstva i onda opet svojom moći uspostavio u svemu njihovu nekadašnjem ugledu. Jer je narod odstupio od njega Yahweh je za zadovoljštinu tražio da mu iskaže vjernost u najtežim okolnostima poslije nego se pokajao i obratio k njemu za pomoć: „Eto si nas ispitao, Bože naš, pretopio si nas u vatri kako se pretapa srebro“. Zatim opisuju potanje u čemu se sastojala kušnja: dao ih je odvesti u ropstvo, gdje su s njima okrutno postupali jer su ih kao robove često bičevali, uzjašili su im na glavu ili su, drugim riječima, tražili od njih potpunu, ropsku pokornost u svemu naročito u prisiljenim radovima.

31) „Eto“. Israelci uvode svoju pohvalu kao jedan dokaz onoga što su poganski narodi rekli u čast Yahweh-a u pogledu njegova naroda.

32) „Dao si nas zarobiti“. LXX prevode: „Učinio si da upadnemo u mrežu“, ili drugim riječima da nas uhvate i povedu sobom kao roblje. Tako prevode više manje i današnji stručnjaci. Sv. Jeronim je za Simahom i Petim prevodom preveo: „Introduxisti nos in obsidione“. Ovaj izraz u latinskom jeziku doslovno znači: „Učinio si da nas opsjednu“. Ali u prenesenom smislu u istom jeziku znači: „Učinio si da nas odvedu u ropstvo“. **Obsidio**, naime, znači u doslovnom smislu opkoljavanje ili blokada, a u prenesenom sužanjstvo. U izvorniku imamo riječ **mesūdā(h)**, koja dolazi od korijena **sūd**, loviti, hvatati. Netko može biti uhvaćen u mrežu, a netko u neosvojivi zatvor (i to može značiti riječ **mesūdā(h)**), a netko opet u ropstvo. Ovisi o procjeni samog smisla.

33) „Podložio si naša leđa zujanje“. Sv. Jeronim prevodi izvornik: „Postavio si na naša leđa zujanje“. Zujanje čega? Po svoj prilici je mislio na zujanje biča. Za bič (zujanje) imamo u izvorniku riječ **mū'aqā(h)**, koja se nalazi samo na ovom mjestu u čitavom Sv. pismu SZ pa današnji stručnjaci nisu stalni za njezino pravo značenje, kako dobro opaža Castellino (o. c. str. 406). Novi Psaltir i Vaccari prevode **veliki teret**, drugi drukčije. Mi smo se poveli za sv. Jeronimom jer on obično daje tačan smisao riječi, koji mu je dala inače i tradicija hebr. naroda. Ali je moguće da je on pod riječi zujanje mislio i na zujanje ili škripu kola, s kojima je pobjednik nekada prelazio preko tjelesa zarobljenih.

LXX prevode spomenutu riječ s **thlipseis**, **tribulationes**, mučenja. Nisu li možda i oni s ovom riječi općenitog značenja htjeli izraziti muke bičevanja ili gaženja kola preko tjelesa? Ukoliko su na ovo mislili onda se slažu sa smislom, koji je riječi dao sv. Jeronim.

34) „A ipak“. Nastojali smo nešto proširiti značenje veznika i i dati mu smisao koji nam se učinio ispravnim.

Ali su oni ostali potpuno vjerni svome Bogu, bili su čvrsto uvjereni da će ih on spasiti. Prolazili su kroz vatru i vodu,³⁵⁾ ali se nisu ugušili, niti su izgorjeli jer ih je i u najtežim kušnjama³⁶⁾ sačuvao od propasti njihov Bog, koji je znao do koje će ih mjere staviti na kušnju, i onda ih je konačno doveo do stanja u kojemu su mogli slobodno odahnuti, pače i veseliti se i dičiti.

RED 13—15.

13. *Ući ću u dom tvoj sa žrtvama paljenicama, * ispunit ću pred tobom svoje zavjete*

14. *Koje ti obećaše moje usne, * i usta moja označiše dok sam bio u mukama:*

15. *Prikazat ću ti žrtve paljenice³⁷⁾ od najboljeg mesa uz kad³⁸⁾ ovnova, * prinijet ću ti³⁹⁾ volove s jaradi.*

Reci 13—19. opisuju treći dio obreda ustoličenja i izvršenja zavjeta, jer je ustoličenje imalo uslijediti kao priznanje zasluga Boga prema njegovu narodu. Ovaj je treći dio bio najvažniji jer su u hram ulazili predstavnici naroda, službeno bi se poklonili Yahweh-u kao svom vrhovnom Bogu i službeno bi proglasili Yahweh-a za vrhovnog Boga svoga naroda. Time bi obred ustoličenja zadobio svoj službeni pečat. Ali se u Psalmu ne spominje ni jednom izravnom riječi ovaj obred već se govori samo o onome što je pratilo sam obred proglašenja, govori se o žrtvama, koje su Israelci zavjetovali za vrijeme sužanjstva (13—15), i o proglašenju primljene milosti, koje je pratilo prikazivanje žrtava (16—19). Ipak moramo uzeti samo prikazivanje žrtava kao čin priznanja i proglašenja Yahweh-a za vrhovnog

35) Slikom prolaza kroz vatru i vodu iznačuje i Isaija kaznu ropstva (43, 2).

36) Za Psalmistu ropstvo je bilo prigoda da narod pruži dokaz o svojoj nepokolebljivoj vjernosti svome Bogu, o onoj vjernosti, koja je eto zatajila kad se on nalazio u obilju i blagostanju i kad ju je mogao iskazati uz mnogo manju cijenu. Promatrano s tog stanovišta ropstvo nije bilo neka narodna nesreća, neki poraz, pa to bio i privremeni, kako su mogli misliti neprijatelji. To je bilo u sebi jedno veliko dobro. Narod je to shvatio u pravom svjetlu, izdržao je kušnju vjernosti na koju ga je stavio njegov Bog i oslobođenje sada slijedi kao osvježenje, tj. kao nagrada za veoma zaslužno djelo. Zar se ne mora hvaliti Bog koji eto i poniženje ropstva zna i može pretvoriti u nacionalnu blagodat? Ta je istina izražena još jasnije u kitici tet 118 (119) Psalma.

37) „Žrtve paljenice“. To su bile žrtve, u kojima se sve spaljivalo i nije ostajalo ništa ni za svećenika ni za onoga, koji je prikazivao žrtvu. To su bile najodličnije žrtve.

38) „Kad ovnova“. Kad su se spaljivali najbolji dijelovi ovnova razvijali su vrlo ugodan miris. Izraz *kad ovnova* označuje spaljivanje tih dijelova.

39) „Prinijet ću ti“. — U izvorniku imamo doslovno: „Učinit ću ti“. Glagol *učiniti* u sklopu sa žrtvama ima smisao prikazivati žrtve.

Boga, a u slučaju israelskog naroda i za jedinoga Boga, a proglašenje milosti kao obrazloženje samog proglašenja Yahweh-a za vrhovnog Boga Izabranog naroda.

RED 16—19.

16. *Dodite, saslušajte svi vi, bogobožnici (našeg) Boga, * ispričat ću vam što mi je učinio:*

17. *„Njega sam ja zazvao svojim ustima, * uzvisio svojim jezikom“.*

18. *„Ne uslišao mene Gospodin, * ako sam i pomislio na pomoć tuđih bogova!“*

19. *„Nego me je uslišao sam naš Bog, * on sam je primio vapaj moje prošnje“.*

16. *„Dodite, saslušajte svi vi, bogobožnici našeg Boga, ispričat ću vam što mi je učinio“.*

Neko lice u ime cijelog naroda, a to je mogao biti i sam zbor hramskih pjevača, uzima riječ i preko samog prikazivanja žrtava razjašnjuje zašto su te žrtve prikazane: „Dodite, saslušajte svi vi, bogobožnici našeg Boga“. One su prikazane kao zavjet za veliku primljenu milost: „Ispričat ću vam što mi je učinio“.

17—19. „Njega sam ja zazvao svojim ustima, uzvisio svojim jezikom. Ne uslišao mene Gospodin ako sam i pomislio na pomoć tuđih bogova.⁴⁰⁾ Nego⁴¹⁾ me je uslišao sam naš Bog, on sam je primio vapaj moje prošnje“.

40) „Ne uslišao mene Gospodin ako sam i pomislio na pomoć tuđih bogova“. — Doslovno: „Ukoliko sam imao pred očima nepravedno ponašanje (protiv Boga) neka ne usliša Gospodin“. — Očito je da se Israelski narod na usta svoga predstavnika ili hramskih pjevača kune zazivajući samo božju pravdu i osvetu da se nije obratio tuđim bogovima za pomoć. Međutim mnogi današnji stručnjaci prevode jednostavnije: „Da sam namjeravao počinuti nepravdu (protiv Boga, tj. obratiti se tuđim bogovima) Bog me ne bi bio uslišao“.

No moramo primijetiti da su izvorni izraz *Poyišma' LXX* preveli *me eisakousato*, nek ne usliša, a sv. Jeronim *non exaudiat*, također neka ne usliša. Tradicija, dakle, koju oni predstavljaju gledala je u retku zakletvu. Mi smo se opredijelili za smisao tradicije jer pristaje mnogo bolje cjelokupnom smislu konteksta.

41) „Nego me je uslišao sam Bog, on sam me je primio...“ Redak počinje u izvorniku s riječom *'aken*, koju današnji stručnjaci prevode većinom sa suprotnim veznikom *ali* i nastoje na taj način vezati smisao ovog retka sa smislom predašnjeg, kako ga oni shvaćaju. Međutim LXX prevode sa zaključnim veznikom *dià touto*, zato, a sv. Jeronim također sa zaključnim veznikom *ideo*, zato. I ovaj bi se veznik i kod LXX i kod sv. Jeronima mogao protumačiti u smislu značenja, koje zastupaju mnogi današnji stručnjaci, a koje smo iznijeli u predašnjoj bilješci. Ali se može uzeti, i to još bolje, u smislu: „Zato moram reći da me je naš Bog uslišao...“ Kako smo naglasili u predašnjoj bilješci ovaj smisao odgovara bolje kontekstu.

Nadalje smo nadodali i riječ *sam* (sam naš Bog, on sam) premda se ona ne nalazi izričito spomenuta u tekstu. Učinili smo to da istaknemo tvrdnju naroda prema kojoj je sam Yahweh izveo djelo oslobođenja. Prema stilu kako ga mi shvaćamo riječi su *Bog* i *on* istaknute upravo u ovom smislu.

Narod na usta određenog lica ili hramskih pjevača ističe kako je u svojoj bezizglednoj situaciji zazvao svoga Boga i time priznao njegovu moć (uzvisio svojim jezikom), jer je time dao do znanja da on čvrsto vjeruje da ga njegov Bog može doista izbaviti. — Riječima je teksta označena samo obična molitva, ali iz konteksta znamo da se radi o prošnji uz zavjet.

Nadalje narod ističe najenergičnije da mu je pomogao isključivo njegov Bog, jer se jedino njemu on utekao u svojoj nevolji i jedino se njemu zavjetovao: „Ne uslišao mene Gospodin ako sam i pomislio na pomoć tuđih bogova. Nego me je uslišao sam naš Bog, on sam je primio vapaj moje prošnje“. To je bila velika čast za Jahweh-a vis-à-vis tuđih bogova i nju je trebalo istaknuti na posebni način u isticanju zasluga, zbog kojih je Jahweh imao biti proglašen božanskim Kraljem svoga naroda, a i da sama Jahweh-ova pohvala bude što časnija.

RED 20.

20. „Nek je blagoslovljen (naš) Bog jer⁴²⁾ nije odbio moje molitve, * niti je uskratio⁴³⁾ svoje blagonaklonosti⁴⁴⁾ prema meni“.

Kao u Ps. 67 (68), 36c tako i u ovom narod koji je iz zahvalnosti i radi velikih zasluga proglasio svoga Boga za svog božanskog Kralja završava svoj obred s uzvikom: „Blagoslovljen naš Bog“, koji je eto ustoličen. To je bio glas smjerne odanosti i pune strahopočitanja počasti, koji bi po prilici mogao značiti: „Obred je ustoličenja završen, Jahweh je postao našim vrhovnim Bogom, odsele njemu naše najdublje poštovanje i najsmjernije štovanje jer je on odsele za nas vrhovni Bog sa svim svojim božanskim svojstvima i božanskim počastima“.

Samo što je u ovom Psalmu taj uzvik malo proširen i obuhvaća počast velikoj Jahweh-ovoj dobroti (nije odbio moje molitve) i nada sve njegovoj veoma miloj blagonaklonosti, radi koje israelški Bog ima neprestano pred svojim očima svoj narod i nastoji da bude uvijek milosrdan prema

42) „Jer“. U izvorniku imamo odnosnu zamjenicu **koji**, koja ovdje vrši službu uzročnog veznika.

43) „Niti je uskratio svoje blagonaklonosti prema meni“. Uzevši u obzir da se glagol *nije odbio* iz prvog dijela paralelizma podrazumijeva i u drugom dijelu prevod bi morao doslovno glasiti: „Niti je odbio svoju blagonaklonost od mene“.

44) „Blagonaklonosti“. U izvorniku **hesed**, nama već dobro poznata riječ.

njemu, pa i u samoj kazni ropstva (niti je uskratio svoje blagonaklonosti prema meni). To su bili motivi zahvalnosti prema Yahweh-u ali i motivi njegova svesrdnog šovanja.

* * *

Ako se uzme u obzir da je Psalam sastavljen kao popratna pjesma pri izvršenju zavjeta, koji je narod učinio po svojoj prilici za vrijeme babilonskog sužanjstva, te ako se uzme u obzir obrazloženje koje smo iznijeli u 21. bilješci da su sam zavjet i njegovo izvršenje bili najočitiji dokaz Yahweh-ovih zasluga prema narodu, ukoliko je zavjet ukazivao na vrlo tešku situaciju u kojoj se narod našao i iz koje ga je izbavio njegov Bog, kako je to inače prikazano u popratnim izjavama pri izvršenju samog zavjeta, onda nam neće biti teško suglasiti se s pretpostavkom da je Psalam mogao služiti i kao popratna pjesma samog obreda posvećenja hrama i proglašenja Yahweh-a za vrhovnog Boga Izabranog naroda, to više što nalazimo u njemu i u običajene izraze koji ukazuju na svečanost ustoličenja, kako smo naglasili u uvodu i tokom tumačenja.

Svaki čovjek može a i mora proglasiti Boga za svog vrhovnog Gospodara ukoliko će nastojati da podloži njegovoj božanskoj volji cjelokupnu svoju najintimniju djelatnost, sve što bi mogao željeti, misliti i ostvariti, i ukoliko će toj volji žrtvovati sve što bi mogao učiniti i iz obzira prema drugom. To je najodličniji izbor vrhovnog Gospodara jer je izbor samog srca, na koji se odlučuje u svojoj intimnoj nutrini slobodni stvor.

Čovjek će pri tome uzeti u obzir ne samo činjenicu da je Bog njegov stvoritelj a po tom i njegov jedini i vrhovni gospodar, nego također da je to Bog punim pravom zaslužio svojom dobrotom prema njemu i dobroćinstvima, koja mu je u vanredno velikoj mjeri udjelio. Zato će on tu svoju dužnost prema Bogu nastojati ispuniti ne samo jer mora nego i sasvim dragovoljno i svim žarom svoga srca.

Reci 1b. i 6c. služe kao uvodi u prvi i drugi dio Psalma 18. r. je kao neki umetak, a 12c. proširuje za jedan član paralelizam toga retka. Inače je u svim ostalim recima sinonimni paralelizam, koji se može vrlo lako raspoznati. Psalam se može razdijeliti u tri dijela (1b—6b; 6c—12; 13—19) prema razdiobi samog obreda, koji je prikazan, i u zaključak (20).